

ВПЛИВ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАСІБ РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТУ

Розглянуто проблему дослідження самооцінки студентської молоді, вибору оптимального засобу розв'язання конфлікту, розробки тренінгу самопізнання як одного зі способів підвищення самооцінки студентів, на основі якої обирається найефективніша стратегія поведінки в конфлікті.

Ключові слова: конфлікт, самооцінка, самопізнання.

Татьяна Каткова, Надежда Фисина. Влияние самооценки личности на способ решения конфликта

Рассмотрена проблема исследования самооценки студенческой молодежи, выбора оптимального средства разрешения конфликта, разработке тренинга самопознания как одного из способов повышения самооценки студентов, на основе которой избирается эффективная стратегия поведения в конфликте.

Ключевые слова: конфликт, самооценка, самопознание.

Tetiana Katkova, Nadiia Fysyna. The impact of self-esteem on the means of conflict solution

The article considers the problem of students' self-esteem and choosing the optimal means of conflict solution. It highlights the idea of self-actualization training as one of the ways to improve students' self-esteem on which the most effective strategy of behavior in the conflict is selected.

Key words: conflict, self-esteem, self-actualization.

У зв'язку зі зміною соціально-економічної формації склалася ситуація невизначеності, зникла стабільність, з'явилися численні ринки праці, товарів, послуг. Ці зміни не могли не торкнутися системи освіти. Вони зумовили різноманітні інноваційні процеси, які, з одного боку, рухають її вперед, а, з іншого, - розхитують її стабільність. Нестабільність у країні, і, як наслідок, в освітніх установах негативним чином відобразилася на індивідуально-психологічних особливостях студентів, їхній навчальній діяльності, стосунках у колективі.

Услід за змінами в суспільстві і в психолого-педагогічних науках відбулася зміна освітньої парадигми. На зміну авторитарній, технократичній педагогіці поступово приходить педагогіка гуманістична, яка в центр уваги ставить студента як вільну й духовну особистість, що має потребу в саморозвитку, самовдосконаленні та самореалізації. Згідно з гуманістичною освітньою парадигмою викладачі повинні орієнтуватися на розвиток "внутрішнього світу студента, на навчання конструктивного міжособистісного спілкування, на допомогу в особистісному зростанні, на формування в майбутніх фахівців власної думки та світогляду. Але викладачі не завжди застосовують диференційований підхід до оцінки досягнень студентів, не

завжди використовують індивідуальні еталони оцінювання. Це призводить до формування в майбутніх фахівців заниженої самооцінки своїх можливо зниження навчальної мотивації; формування мотивації уникнення появи чисельних страхів, пов'язаних з університетом, викладачами перевіркою навчальних досягнень; зниження успішності в навчанні порушення у сфері спілкування, і, як наслідок, використання неефективних засобів подолання проблемних, а іноді й конфліктних ситуацій.

У студентські роки самооцінка здебільшого стає незалежною від оцінок оточення, що породжує її подвійність - «для себе» й «для інших». Самооцінка визначає соціальну адаптацію особистості, є регулятором її поведінки й діяльності; впливає на поведінку людини в групі, на її вміння розв'язувати проблемні ситуації, обираючи найбільш ефективну стратегію поведінки в конфлікті.

Поняття «конфлікт» характеризується винятковою широтою змісту і вживається в різноманітних значеннях. Найзагальнішим чином конфлікт можна визначити як «граничне загострення суперечностей», у психологічному плані конфлікт може бути визначений як зіткнення у сфері спілкування, викликане суперечливими цілями, способами поведінки, установками людей в умовах їх прагнення до досягнення певних цілей [3, с. 138].

Визначальну роль у сприйнятті людиною конфліктності ситуації відіграє суб'єктивна значущість суперечності, що лежить в основі конфлікту чи той «особистісний смисл», який вкладає в цю суперечність індивід. Цей особистісний смисл визначається всім індивідуальним життєвим досвідом людини, точніше - такими характеристиками його особистості, як ціннісні орієнтації та мотивація [1].

Протилежністю конфлікту є поняття «згода», «згуртованість», «єдність», «мир». Жити в мирі та злагоді легко, просто, зручно, тому всі ми цінуємо можливість такого життя. «Поганий мир кращий за добру сварку», - стверджує прислів'я. Поза сумнівом, конфлікти найчастіше нічого хорошого нам не приносять. Вони шкодять справі, заважаючи сумісним узгодженим діям для її виконання. Вони псуєть стосунки між людьми, викликають нервові напруження та стреси, що може навіть підірвати здоров'я людини. Не дивно, що люди загалом не люблять конфліктів і побоюються їх.

Внутрішній світ особистості, її самосвідомість і самооцінка здавна привертала увагу філософів, учених і художників. Поведінка людини завжди так чи інакше співвідноситься з її уявленнями про саму себе й про те, якою вона повинна чи хотіла б бути. Тому вивчення властивостей самосвідомості, адекватності самооцінок, структури та функцій «образу Я» викликає не тільки теоретичний, а й практичний інтерес у зв'язку з формуванням життєвої позиції особистості.

Р. Немов визначив самооцінку як оцінювання людиною своїх психологічних якостей і поведінки, досягнень і невдач, достоїнств і недоліків [4, с. 597]. Р. Берне називає самооцінку «прийняттям себе складником Я-концепції, що пов'язана зі ставленням до себе чи до окремих

• якостей». А Я-концепція - це сукупність усіх уявлень індивіда про себе. нана з оцінкою. Самооцінка виявляється у свідомих судженнях індивіда, він намагається сформулювати свою значущість. Ще один погляд на воДУ та формУвання самооцінки полягає в тому, що індивід оцінює ішність своїх дій і проявів крізь призму своєї ідентичності. Індивід ічуває задоволення не від того, що він просто щось робить добре, а від го що він обрав визначену справу й саме її робить добре [2, с. 36].

Варто підкреслити, що самооцінка, незалежно від того, лежать в її основі власні судження індивіда про себе чи інтерпретації суджень інших дей, індивідуальні ідеали чи культурно задані стандарти, завжди має суб'єктивний характер.

Як було сказано вище, самооцінка є частиною Я-концепції. Отже, можна припустити, що ці психічні поняття мають загальні риси та відмінності.

Самосвідомість і самооцінка - предмет уваги не тільки психологів, а й філософів та інших учених. Вивчення властивостей самосвідомості, адекватності самооцінки представляє не тільки теоретичний, але й практичний інтерес у зв'язку з формуванням життєвої позиції особистості.

За визначенням Р.Немова, самосвідомість- це усвідомлення людиною самої себе, своїх якостей, тоді як самооцінка - оцінка людиною своїх якостей [4, с. 76].

Аналіз отриманих результатів свідчить, що майбутнім психологам зовсім не властиво проявляти високий рівень конфліктності. Більшість досліджуваних студентів-першокурсників (59,7%) проявляють середній рівень конфліктостійкості, а в іншій частині (40,3%) виявлено рівень вираженої конфліктності.

Вибір студентами-психологами тієї чи іншої стратегії в конфлікті зумовлюється, на нашу думку, ситуацією, що склалася, та рівнем домагань учасників протидії. Експериментальній оцінці рівня домагань особистості майбутніх фахівців відповідає виразність компонента самоповаги. Отримані нами дані свідчать, що в студентів III та V курсів рівень домагань дещо вищий, ніж у студентів I курсу, проте студенти старших курсів докладають дещо менше зусиль для досягнення вищого рівня домагань. На їх думку, Досягнення намічених цілей більше залежить від зовнішніх обставин і навколишніх людей, ніж від власних зусиль і старанності.

У зв'язку з тим, що студенти з низькою самооцінкою легко піддаються впливу інших людей, вони мають більше шансів дійти адекватної самооцінки шляхом найоптимальнішого зіставлення «Я-ідеального» та «Я-реального» і навчитися відстоювати власні інтереси в конфліктних ситуаціях. Тому з трупю цих студентів ми провели тренінг самопізнання. Отримані результати свідчать про доцільність проведення корекції самооцінки студентів, що впливає на вибір більш ефективних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях.

Результати експерименту та їх узагальнення можуть бути використані Для вдосконалення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах під час підготовки майбутніх фахівців.

Література

1. Андупов А. Я., Шипилов А. П. Проблема конфликта: аналитический обзор междисциплинарный библиографический указатель / А. Я. Андупов, А. И. Шипилов // М.: Прогресс, 2002. - 305 с.
2. Берне Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Берне - М: Прогресс, 1988. - 422 с.
3. Ващенко И. В., Белавина Т. И. Основы конфликтологии / И. В. Ващенко, Т. И. Белавина - Харьков, 1999. - 284 с.
4. Немов Р. С. Психология: учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн 3-е изд. / Р. С. Немов - М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. - Кн. 1. Общие основы психологии. - 688 с.

УДК 159.923.2

Лілія Кобильник

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

liliya.kobylnik@bk.ru

ОСОБЛИВОСТІ АКСІОЛОГІЧНИХ НАСТАНОВ СТУДЕНТІВ У КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Розглянуто аксіологічні настанови студентів, які є основою для осмислення, пізнання та конструювання цілісного образу соціального світу, для регуляції поведінки людини; встановлено ступінь розузгодження й дезінтеграції в мотиваційно-особистісній сфері студентів.

Ключові слова: аксіологічна настанова, мотивація, особистість, студентський вік, цінності.

Лилия Кобыльник. Особенности аксиологических установок студентов в культурно-образовательном пространстве

Рассмотрены аксиологические установки студентов, выступающие основой для осмысления, познания и конструирования целостного образа социального мира, для регуляции поведения человека; установлена степень рассогласования и дезинтеграции в мотивационно-личностной сфере студентов.

Ключевые слова: аксиологическая установка, мотивация, личность, студенческий возраст, ценности.

Liliia Kobylnik. Features of students' axiological attitudes in cultural and educational space

The article describes the axiological attitudes of students, acting as a basis for understanding, knowledge and design of a complete image of the social world, for human behavior regulation; it determines the degree of mismatch and disintegration in students personal motivation field.

Key words: axiological attitude, motivation, personality, student age, values.

Сутнісні зміни в аксіологічній сфері життя суспільства та окремої людини за останні роки зумовлюють дослідницьку активність представників різних дисциплін, кожна з яких цікавить свій ракурс проблеми, свій звужений предмет вивчення.